

yev onun əməyini yüksək qiymətləndirmişdir: "Akademik Şəfaət Mehdiyev böyük alim, böyük ziyalı, böyük şəxsiyyət olmaqla yanaşı yaxşı kişi idi. O zamanlar isə yaxşı kişi olmaq çox çətin idi". Ş.Mehdiyev fəaliyyətinin bütün sahələrində - istər alim, istər müəllim, istərsə də elm-təhsil təşkilatçısı kimi həmişə seçilmiş, yüksək mədəniyyəti, ziyalılığı ilə hamının hörmətini qazanmışdır.

Bir alim kimi, Ş.Mehdiyev üçün elmdə heç zaman son zirvə və hədd anlayışı olmamışdır. O, özünün elmi axtarışları ilə daim öyrənməyə, həqiqəti üzə çıxarıb təsdiqləməyə, əldə etdiyi faydalı nəticələri həvəslə praktiki şəkildə gerçəkləşdirməyə çalışmaqdan yorulmurdu.

Ş.Mehdiyevin ömrü xalqın və cəmiyyətin tərəqqisinə sərf edilmişdir. O, bütün həyatını, enerjisini hər şeydən əziz tutduğu Vətəninə, xalqına vermişdir. Məqaləni elm və bədii yaradıcılıq sahələrində dəyərli əsərlər müəllifi kimi tanınmış alimin öz sözləri ilə qurtarıram. O demişdir: "Həyat xalq üçün yazıb-yaradan, heç bir fəxri adda, yüksək mükafatda gözü olmayan şəxsiyyətləri sevir, onlara yenilməz bir heykəl qoyur. Bu heykəlin adı Xalq Məhəbbətidir". Müasirləri və tələbələri Şəfaət müəllimi sadə insan, təmənnaşız dost, yoldaş və nümunəvi ailə başçısı kimi tanıyırdılar. Onun qələmindən çıxan yazılar böyük zəhmətin hesabına idi.

Elmi araşdırmalar, dəyərli nəzəriyələr, monoqrafiya və dərsliklər müəllifi kimi əhəmiyyətli işlər görən akademik Şəfaət Mehdiyev Azərbaycan elmi və mədəniyyəti tarixində şərəfli yer tutmuş, XX əsrin yadda qalan elm xadimləri ilə birlikdə xalqımıza baş ucalığı gətirmişdir.

Знаменитый ученый, педагог и научный организатор

Резюме

Статья посвящена 100-летию известного ученого, академика Шафаята Мехтиева, его творческой деятельности в области кристаллографии. Он достойно представлял Азербайджан на многих Международных конгрессах и симпозиумах по геологии нефти и нефтехимии.

Well-known scientist, pedagogue and scientific organizer

Summary

The article is dedicated to the 100th Anniversary of Shafayat Mehdiyev and his creative activity in the sphere of crystallography. He represented Azerbaijan in a number of international congress and symposiums with honor on petroleum geology & petrochemical.

Azərbaycanın təhsil nazirləri haqqında kitab

Fərrux Rüstəmov
ADPU-nun pedaqoji fakültəsinin dekani,
pedaqoji elmlər doktoru, professor

Azərbaycan xalqının həqiqi tarixi hələ yazılmayıbdır. Görək bizim xalqın əsl tarixi yazılsın.

Heydər Əliyev

Təhsili Azərbaycanın davamlı inkişaf strategiyasının ən öncül istiqamətlərindən biri hesab edən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev bu sahədə aparılan islahatları yüksək qiymətləndirərək demişdir: "Təhsil Nazirliyində düşünülmüş proqram, konsepsiya vardır". Dövlətin müəyyənləşdirdiyi bu strategiya və konsepsiya 10 ildən artıqdır ki, təhsil naziri, əməkdar elm xadimi, prof. Misir Mordanovun bilavasitə rəhbərliyi və şəxsi iştirakı ilə uğurla həyata keçirilir. Bu illər ərzində Misir müəllim bütün söylərlərini aradan qaldırılmasına, təhsilin bütün pillələrində effektiv yeniliklərin tətbiqinə, Azərbaycan təhsilində köklü məzmun islahatlarının aparılmasına, təhsil sisteminin yeniləşməsinə, milli və bəşəri dəyərlər zamanında Avropa və dünya təhsil sisteminə uğurla inteqrasiya edilməsinə yönəlmişdir. Məhz onun Azərbaycan təhsilində rəhbərlik etdiyi illərdə təhsil sistemi elmi cəhətdən əsaslandırılmış

proqramlara uyğun idarə olunmağa başlamışdır. Təhsil tariximizdə ilk dəfə olaraq on altı inkişaf yönümlü dövlət proqramı təsdiq olunmuş və uğurla həyata keçirilməkdədir. Təhsilin ayrı-ayrı sahələrinin inkişafı üzrə real vəziyyətin təhlili əsasında hazırlanıb təsdiq edilmiş bu proqramların reallaşdırılması nəticəsində təhsil infrastrukturuna müasir tələblərə uyğun qurulmuş, təhsilin məzmunu yeniləşdirilmiş, "Azərbaycan Respublikasında ümumi təhsilin Konsepsiyası (Milli kurikulum)" təsdiq olunmuş, yeni dərslik siyasəti reallaşdırılmış, təhsilənlərin nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsi üzrə yeni model və mexanizmlər tətbiq edilmiş, əmək bazarının tələbəsinə uyğun kadr hazırlığı və təminatı yaxşılaşdırılmış, təhsil müəssisələrinin informasiya-kommunikasiya texnologiyaları ilə təmin edilmiş, təhsil sisteminin informasiyalasdırılması, məktəbəqədər, texniki-peşə, ali təhsil, xaricdə təhsil, istedadlı uşaqların inkişafı, xüsusi qayğıya ehtiyacı olan uşaqların

təhsilin təşkili, de-institutlaşdırma və digər bu kimi sahələrdə əhəmiyyətli nailiyyətlər əldə olunmuş, maddi dəyərlərdən əldə edilən kapital ölkədə insan kapitalının inkişafına yönəldilmişdir.

Büdcə vəsaiti hesabına Təhsil Nazirliyi tərəfindən yeni təhsil-tərbiyə müəssisələrinin tikilməsi və ya əsaslı təmir edilməsi böyük bir vəsələ həyata keçirilmişdir. Təbii ki, gələcək tədqiqatçılar bu illərdə Azərbaycanda təhsilin inkişaf tarixindən yazarkən çoxşaxəli fəaliyyəti ilə çağdaş təhsil tariximizin parlaq səhifələrini yazınış hörmətli təhsil nazirimiz Misir Mərdanovun sistemli və ardıcıl həyata keçirdiyi əsaslı tədbirləri, təhsilin infrastrukturunun və məzmununun yeniləşdirilməsi, müntəzəqi dünya təcrübəsinə uyğunlaşdırılması sahəsindəki xidmətlərini tarixi nailiyyət kimi qiymətləndirməklə yanaşı, həm də onu böyük elmi səriştəyə və təcrübəyə malik təhsilşünas alim və təhsil tarixçisi kimi dəyərləndirəcəklər. O, müasir, global elmi təfəkkürə malik, müsbət radikal addımlar atmağa meyilli, yeniləşməyə nail olmağa ısrarlı, informasiya cəmiyyətinəki ideyaların daşıyıcısı olan bir alim, islahatçı nazirdir. Misir müəllim öz yaradıcılığında müasir təhsilşünaslığın əl problemlərinə toxunmuş, əl ciddi elmi məsələləri şərh etmişdir ki, gələcəkdə bu mövzuda tədqiqat aparılaraq mütləq onun yaradıcılığına müraciət etməli olacaqlar. O, təhsil sahəsindəki problemləri vaxtında görür, aktual məsələləri önə çıxarır, dövlətin və cəmiyyətin diqqətini qarşıdakı hədəfə yönəltməklə yanaşı, təhsilşünaslığın bir elm sahəsi kimi inkişafına öz töhfəsini verir. Məhz o,

40

təhsil-tərbiyə ilə bağlı xalqımızın min illər boyu yaratdığı, zamanın, tarixin yaddaşına həkk etdiyi, milli mədəni dəyərlərə çevrilən ideyaları ilk dəfə sistemli təhlil və tədqiq etməklə ciddi elmi ümumiləşdirmələrin predmetinə çevirməyə nail olmuşdur. "Azərbaycan təhsili Xalq Cümhuriyyəti illərində (1918-1920)" (2003), "Azərbaycanın təhsil siyasəti" (2 cildə, 2005), "Azərbaycan Müəllimlərinin qurultayları. I-IX" (2008), "Azərbaycan Müəllimlərinin XIII qurultayı" (2009) kitabları bu qəbildəndir. O, ixtisasca rəyaziyyatçı olsa da, son illərdə daha çox təhsilşünas alim kimi tanınır, intensiv elmi axtarırları, monoqrafiya, kitab və kitabçaları, silsilə məqalələri ilə pedaqog-alimlərin də qibtə edəcəyi mədəni xəzinə yaradıb. "Azərbaycan təhsili islahat illərində" (2001), "Təhsil millətin gələcəyidir" (2002), "Azərbaycan Respublikasının dövlət rəmzləri" (2002), "Təhsil sistemində monitorinq və qiymətləndirmə" (2003), "Azərbaycan təhsili müstəqillik illərində" (2003), "Azərbaycan təhsili dünən, bu gün, sabah" (2006), "Davamlı inkişaf və təhsil" (2007), "Prezident İlham Əliyev və Azərbaycanda təhsilin inkişafı, 2003-2008" (2008), "Azərbaycan təhsili yəni inkişaf mərhələsində" (2009), "50 ən yaxşı məktəb, 100 ən yaxşı müəllim" (2009), "Azərbaycan təhsili: islahatların uğurlu nəticələri (2009-2010-cu illər)" (2010) kitabları elmi-nəzəri dəyərinə, tarixi əhəmiyyətinə, dərin məzmununa görə təhsilşünaslığa dəyərli töhfədir. Bu kitablar Misir müəllimin təhsil sahəsindəki xidmətlərini əyanlaşdırmaqla, tarixiləşdirməklə yanaşı, həm də onu təhsil tarixi və

təhsilşünaslıq sahəsində səlahiyyətli söz sahibi kimi təqdim edir.

Bu günlərdə işıq üzü görən "Azərbaycanın təhsil nazirləri" ("Bak-nəşr", 2010, 240 s.) adlı kitabı Misir müəllimin yeni bir elmi hesabatıdır. Ulu öndər Heydər Əliyevin və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin işıqlı, aydın çöhrəli

portretləri ilə açılan bu kitab müqəddəs sözün işığından doğan, nazir təfəkküründən süzülərək yeni məzmun və mahiyyət kəsb edən nurlu bir işıq, vətənimiz qarşısında xidmətləri olan insanlara (nazirlərə) ucaldılan mədəni bir abidədir ki, onun da müəllifi prof. Misir Mərdanovdur.

Kitaba yazılan "Ön söz" Azərbaycan təhsilinin ən qədim zamanlarından bu günə kimi olan dövrünə işıq tutur, həcmcə böyük olmasa da məzmun, problematika, işlənmə səviyyəsi, fakt və hadisələrin tarixilik və müasirlik baxımından müqayisəli təhlili, şərh üslubu ilə akademik səciyyə daşıyır. Azərbaycanda təhsil sahəsində apar-

lan uğurlu işlər, buraxılan nöqsanlar, onların obyektiv və subyektiv səbəbləri müəyyən edilir, təhsil quruculuğu ayrıca, əlahiddə şəkildə deyil, dövrün ictimai-siyasi hadisələri fonunda təhlil və tədqiq olunur, Azərbaycanın ziyalıların (nazirlərin) ömür kitabının həm məşəqqətli, həm də fərəhli səhifələri vurğulanır. ADR, sovet ha-

kimiyyət və müstəqillik illərində təhsilin məzmununda aparılan islahatların xarakteri, səciyyəvi xüsusiyyətləri önə çəkilir. Sərt və ciddi qanunların təbiiqi ilə səciyyəvi olan keçən əsrin 30-cu illərində məktəblə bağlı qəbul edilmiş qərarların, sinfi mübarizənin gücləndirilməsi haqqında Stalin ideyasının təhsildə demokratik ənənələrin inkişafını ləngitməsinin, yeni arzuolunmaz istiqamətin formalaşmasının əsasını qoyduğu bildirilir. Əsaslandırılır ki, o dövrdə milli dəyərlər sərt şəkildə arxa plana keçirildi, saxta bələşevik beynəlmillətçiliyi apıncı amilə çevrildi, təhsilin məzmunu tamamilə sovet ideologiyasının prinsiplərinə tabe etdirildi. Müəllif haqlı olaraq 30-cu illərdə məktəb haqqında qəbul edilmiş qərarları təkcə siyasi sənəd deyil, həm də pedaqoji prosesə Sov.İKP-nin rəhbərliyini təmin edən metodoloji proqram kimi qiymətləndirir.

Keçmiş pisləmək, düzəltməkdən asandır. Misir müəllim inkarçılıq stixiyasından çıxış edərək o dövrü pisləmir, əksinə, ulu öndərimiz Heydər Əliyevin "1920-ci ildən 1991-ci ilə qədər Azərbaycanın həyatında xüsusi bir dövr olmuşdur. Azərbaycan müstəqil olmamışdır, ancaq Azərbaycan xalqı böyük inkişaf yolu keçmişdir" – müddəalarını o dövr tariximizin obyektiv öyrənilməsinin metodoloji əsası kimi qəbul edir, sovet hakimiyyəti illərində təhsil quruculuğu ilə bağlı konseptual problemləri məhz həmin prizmadan işıqlandırır. Yaxın tarixi keçmiş obyektiv qiymət vermənin yeganə elmi yolu belədir. Prof. Misir Mərdanov bu konsepsiyaya əsaslanaraq sübut edir ki, xalq maarifinin, məktəbin nailiyyətlərini itirmək, əldə

edilənlərin ən yaxşılarını, məktəbin prinsipial özülünü inkar etmək olmaz. Tarixən rasional toxumlardan, rüşeymlərdən cücərib boy atmış, sistem halını almış ideyaları möhkəm özlü üçün qəbul etməsək, bunun üzərində gələcəyin binasını ucalda bilmərik. Dəhşətli Stalin terroru vaxtı da, sonralar da pedaqoji fikirdə, təhsil quruculuğunda işıqlı cəhətlər çox olmuş, pedaqogikamız yüksək ideallar və məqsədlər uğrunda mübarizəyə hazır nəslin tərbiyəçisi olmuş. Azərbaycan pedaqoji elmində təhsil-tərbiyənin strategiyası və taktikası hazırlanmış, məktəbdə isə həyata keçirilmişdir. Doğrudur, sovet hakimiyyəti illərində müstəqil dövlət siyasətimiz, aydın milli ideologiyamız olmayıb, xalqın milli təfəkkürünün daşıyıcıları olan on minlərlə ziyalı günəhsız itiham edilib, ölüm və cəza məsini fasiləsiz işləyib. Ancaq bu heç də o demək deyil ki, məktəbimiz, təhsilimiz inkişaf etməyib.

Son yüz ildə təhsilin inkişaf tendensiyaalarını təhlil edən prof. Misir Mərdanov bu qənaətə gəlir ki, qazandıqlarımız itirdiklərimizdən daha çoxdur. O yazır: "Mən təhsil naziri kimi müxtəlif ölkələrdə, o cümlədən qonşu İran və Türkiyə respublikalarında dəfələrlə xidməti səfərlərdə olmuşam. Bu səfərlər zamanı bir fakt mənə həmişə qürurlandırb: Azərbaycanda insanların təhsil səviyyəsi hər iki ölkədəkindən qat-qat yüksəkdir. Sovet dövründə on ucaq kəndlərimizdə belə, məktəblər fəaliyyət göstərərək və Azərbaycanda savadsız adam yoxdur. Bütün bunlar bizim bu günümüz üçün etibarlı zəmin olubdur. Əgər belə olmasaydı, biz öz

müstəqilliyimizi bərpa edib Azərbaycanı uğurla irəli apara, daha böyük nailiyyətlərə, cəsarətli islahatlara imza ata, təhsilimizi, mədəniyyətimizi, iqtisadiyyatımızı müasir tələblər səviyyəsində inkişaf etdirə bilməzdik" (s.21).

Yətimiş illik keçmiş elə bir tarixi materialdır ki, onu tənqidi mövqedən dərk edib qiymətləndirmədən, nailiyyətlərimiz, səhvlərimiz barədə tam həqiqət olmadan ictimai özünüdərk və millətin tərəqqisi mümkün deyil.

Dəyərli kitabları oxuyanlar dəyərli insanlarla görüşmüş kimi olurlar. Bu kitabı oxuyanlar zamanın yaddaşına yazılan dəyərli şəxsiyyətlərlə – xalqın tarixində, tələyində, böyüyən nəslin təhsil-tərbiyəsində böyük rol oynayan insanlarla-Azərbaycanın xalq maarifi və dini etiqad nazirləri (N.Yusifbəyli, R.Qaplanov, H.Şəxtəxtinski, N.Şahsuvarov), xalq maarif komissarları (D.Bünədzadə, M.Quliyev, R.Axundov, M.Məmmədov, A.Sultanov, M.Ağayev, M.Cuvarlinski, M.Şahbazov, M.Əfəndiyev, M.Məmmədov, M.İbrahimov, M.Ələkbərov), xalq maarif nazirləri (M.Mehdizadə, R.Rəhimov, E.Qafarova, K.Rəhimov, T.Hacıyev), texniki peşə təhsili komitəsinin sədrləri (Ə.Ənnəqiyev, M.Ağayev, T.Allahverdiyev, H.İsayev), ali və orta ixtisas təhsili komitəsinin sədrləri (Ş.Məmmədov, A.Qarayev), ali və orta ixtisas təhsili nazirləri (Z.Hüseynova, D.Quliyev, Q.Əliyev, A.Abbasbəyli), xalq təhsili nazirləri (M.Məmmədov, R.Feyzullayev, F.Cəlilov) və təhsil nazirləri (L.Rasulova, M.Mərdanov) ilə görüşür, bu insanların qazandıqları təcrübə ilə, dünyagörüşləri və həyat fəlsəfələri ilə yaxından tanış olurlar.

Kitabda onların yaradıcılığının özünəməxsus çalarları, onların təhsil tariximizdəki yeri və mövqeyi, pedaqoji nəsilərin tələyində oynadıqları rol yeni pedaqoji təfəkkür işığında geniş və hərtərəfli şəkildə araşdırılır.

Millətin mədəni gücü onun siyasi gücündən daha dərin olur. Millətin əzəməti onun hər bir nümayəndəsində öz əksini tapır. Millətin güclü olması milli ideologiya ətrafında sıx birləşməsi ilə bağlıdır. İdeya insanı və dünyanı hərəkətə gətirən yeganə fikir axınıdır. Nasib bəy Yusifbəyli, Rəşid xan Qaplanov, Həmid bəy Şəxtəxtinski, Nurməmməd bəy Şahsuvarov əjdədləri uğrunda, Dadaş Bünətzadə, Mustafa Quliyev, Ruhulla Axundov, Maqşud Məmmədov, Ayna Sultanova, Məmməd Cuvarlinski, Müseyib Şahbazov... ideologiya naminə öldürüldülər. Bu şəxslər Azərbaycanın xalq maarifinə və təhsil sisteminə həbərlilik etmiş insanlardır. Onların hamısı "xalq düşməni" kimi mühakimə edilib, rəpessiyaya məruz qalıblar.

Onların şəxsiyyətləri ilə tanışlıq insanın fikir dünyasını genişləndirir, hiss və duyğu aləmini zənginləşdirir. Belə insanlar heç vaxt ölmür, dünyaya gələn hər yeni nəsillə yenidən dünyaya gəlir, oxunduqca, xatırladıqca yaşayır. Ümumiyyətlə, insanlar ölərkən bərdəfəlik ölmürlər, tamamilə yox olmur, nə qədər ki, onları xatırlayan, onların səslərini, sifətlərini yaddaşında saxlayan adamlar durur, bu ölənlər də hələ yaşayır – fikirlərdə, xeyallarda, təsəvvürlərdə... F.Dostoyevski haqlı olaraq yazırdı ki, xalq ancaq sevdiyi insanları yaddaşında saxlayır.

Təkrar-təkrar nəzərdən keçirdikcə

bir daha yaqın edirsən ki, bu kitab 1918-2010-cu illərə kimi davam edən böyük və çox mürəkkəb, kəşməkaşlı təhsil tariximizin bütöv bir mərhələsinin parlaq salnaməsidir.

Başarıya gələcəyə, baxışlarını keçmişə yönəldərək gedir. İnsanlar gələcək haqqında yalnız keçmiş əsasında mühakimə yürüdə bilirlər. Keçmiş nəsilə bizim üçün sualların hazır həllini deyil, özünü qoyub gediblər (Seneka). Keçmişinə xor baxan, gələcəyinə kor baxar. Misir müəllimin yaradıcılıq mənasına bələd olan adam kimi deyə bilərəm ki, böyük elmi səriştə və ciddi məsuliyyətlə, yüksək həvəs, enerji, şəvq və zövq ilə hazırladığı bu kitab o dövrün təcrübə və müdrikliyini müasirlərimizə çatdırır, tariximizin yaddaşından müasirliyimizə işıq salır, tarixi-pedaqoji irsə müasir baxış həyata keçirir.

Kitabda Azərbaycan cəmiyyətinin mövcudluğunun, fəaliyyətinin, bütövlükdə həyatının ideya-konseptual prinsiplərində yeni milli-mənəvi dəyərlərin formalaşdığı 70-ci illər mərhələsinə xüsusi diqqət yetirilir. Ulu öndərin 14 iyul 1969-cu ildə hakimiyyətə ilk gəlişi Azərbaycanın tərəqqiyə dönüşü, cəmiyyətin keyfiyyətə irəliləyişə, milli özünüdərkə, milli özünəqaydısa dönüşün başlanğıcı oldu. Qısa müddətdə cəmiyyət həyatının bütün sahələrində sürətli yüksəlişi, istehsalın, elmin, mədəniyyətin, mədəniyyətin tərəqqisi əsasında daha böyük nailiyyətlərin - milli ruhun inkişafına, milli özünüdərkə və milli qururunun yüksəlməsinə səbəb oldu. Bütün bunlar az sonra müstəqil Azərbaycan dövlətinin yaranmasına xidmət edən əzəmətli planın tərkib hissələrini təşkil etdi. Misir müəllimi

70-80-ci illəri Azərbaycanın intibah dövrü kimi səciyyələndirərək belə qanasta gəlir ki, həmin illərdə təhsilimiz sürətlə inkişaf etməsəydi, keçən əsrin 90-cı illərində imperiya hakimiyyətinin təzyiqi bir az zəifləyən kimi, uzun illərdən bəri zamanın diqqətə etdiyi təhsil siyasəti əsasında tərbiyə almış millətimizin indiki nəslə milli ruhla azadlıq mübarizəsinə, istiqlal mücadiləsinə qalxa bilməzdi.

80-ci illərin sonu 90-cı illərin əvvəllərində müstəqillik hərəkatının genişlənməsinə aparən çətin, ziddiyyətlərlə dolu tarixi yolun mühüm, bəlkə də başlıca mərhələlərindən biri, şübhəsiz, 70-ci illərin ümumi milli yüksəlişi və onun sayəsində xalqın daha da qəbəriq mübarizlik ruhunun formalaşması olmuşdur. Bu illərdə Heydər Əliyevə uzunəğrənliklə istiqamətləndirdiyi ən dəyərli təhsil ənənələri kitabda genişliyi ilə təhlil olunmuş, müstəqilliyimizin ilk illəri gələcək islahatlara hazırlıq, 1993-1998-ci illər axtarışlar, yeniliklərin öyrənilməsi, 1998-ci ildən sonrakı dövr dünyə təhsilinə inteqrasiya, dövlət proqramları və beynəlxalq layihələrin reallaşdırılması, əsaslı quruculuq, tədrisin keyfiyyətinin yüksəlişi və islahatlar dövrü kimi xarakterizə olunur.

Kitabə daxil edilən 200-ə yaxın şəkilin hər birinin məna yüklü, pedaqoji-psixoloji siqletini, ictimai-siyasi əhəmiyyətini dərinlən duymaq yüksək zövq tələb edir. Bu mənada kitabda verilmiş hər bir şəkilin yerli-yerində işlədilməsi və hər bir şəkilin məzmunu və ideyasını tamamlayan şəkiləli yazıların verilməsi faktları bir daha göstərir ki, müəllif təhsil tariximizin incəliklərini bilməklə yanaşı,

bədii tərtibat sahəsində də zəngin təcrübəyə malikdir.

Kitabda diqqətə cəlb edən məziyyətlərdən biri xalqımızın o illərdəki düşüncə tərzinin, həyata baxışlarının, təhsil sahəsindəki nailiyyətlərinin elmi fakt və hadisələrin fonunda təhlil edilməsidir. Ensiklopedik bir mənbə olan bu yazılar oxucunu xəyalən çox da uzaq olmayan yaxın keçmişə aparır və düşündürür. Nazirləri yitirən və yaşadan ictimai-siyasi, elmi-mədəni və pedaqoji mühitin ən xarakterik və qəbəriq cəhətlərini əks etdirən tərcümeyi-hal xarakterli yazılar, onların şəxsiyyəti, mühiti haqqında dolğun məlumat verməklə bərabər həm də prof. Misir Mərdanovun yaradıcılıq imkanlarının genişliyinə dəlalət edir, onun yeni-yeni keyfiyyətlərini üzə çıxarır. Etiraf edək ki, sələfləri olan nazirlər haqqında Misir müəllimin səmimi fikirləri həm də onun öz şəxsiyyətinin böyüklüyünə dəlalət edir. İlk mənbələr – arxiv sənədləri və nazirlərin ailə üzvlərinin təqdim etdiyi materiallar əsasında hazırlanan bu əçerklərdə fərqləndirici cəhət müəllifin təqdim etdiyi nazirlərin şəxsiyyəti ilə yaradıcılığını bütöv görmək bacarığıdır, yəni hər yazıda bir nazirin portreti cızılır, bəyati, ictimai-siyasi, pedaqoji fəaliyyəti, elmi əsərləri vasitəsilə onun şəxsiyyətinə işıq tutulur, təhsil tariximizdəki yeri və rolu müəyyənləşdirilir. Onların yaradıcılığı hər cür senzura məhdudiyyəti

yətindən və ideoloji buxovlardan azad bir şərəitdə tam şəkildə ortaya çıxarılır. M.Mərdanov tərcümeyi halları təqdim edərkən quru sxematizmdən, cansız və duyğusuz nüanslardan qaçaraq, duyğu və düşüncələri ilə özünün dərk etdiyi, gördüyü və görmək istədiyi nazir obrazı yaradır. Dolğun və məzmunlu tərcümeyi-hallar, fərqləndirici şrifitlə verilən əlamətlər hadisələr, şəkillər nazirlər haqqında oxucuda tam təsvür yaratmaq işinə xidmət edir. O, özündən əvvəlki nazirlərin fərqləndirici xüsusiyyətlərini, Azərbaycan dövlətinə və dövlətçiliyinə xidmətlərini ön plana çəkməklə sanki həm də öz portretini çəkmiş olur.

Yüksək poliqrafik nəşr nümunəsi olan bu kitabın ərsəyə gəlməsində redaktor kimi siyasi elmlər üzrə fəlsəfə doktoru Bayram Hüseynzadənin, tərtibçilər Başarət Məmmədovun, Şəməli Məmmədovun, Ədalət Daşdəmirovun, Elman Əbdülovun bu sahədəki peşəkariqlarını qeyd etmək yerinə düşərdi.

... Müdriklərdən biri deyib ki, tarix yazmaq, tarix yaratmaq qədər çətinidir. Azərbaycan Respublikasının təhsil naziri Misir Mərdanov ölkəmizdə həyata keçirilən təhsil islahatlarında rəhbərliyi və şəxsi iştirakı ilə tarixin yaddaşında qalan işlər görür, həm də gördüyü bu işlərin tarixini yazır. Tarixdə isə tarixi yarıdanlarla yanaşı, həm də tarixi yazanlar qalır.